У Харківському обласному науково-методичному інституті безперервної освіти розроблено і запроваджуються такі форми організації навчання на курсах підвищення кваліфікації: очно-заочна форма навчання; очно-заочно – дистанційна форма навчання; кредитно-модульна (модульно-пролонгована форма); спецкурси та семінари за вибором слухачів. Також здійснюється система науково-методичних заходів для різних категорій педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів (науково-методичні, науково-практичні семінари, семінари-тренінги, тимчасові творчі колективи та інші).

Запропоновані форми підвищення кваліфікації педагогів спрямовані на реалізацію свободи вибору змісту, форм і методів науково-дослідницької, методичної, організаційно-педагогічної роботи, що сприяє самовдосконаленню, професійному зростанню; передбачають створення умов для креативної діяльності, розвитку, самоактуалізації та самореалізації кожного педагога у процесі творчої взаємодії з іншими педагогами.

Список літератури: 1. *Алексюк А.* Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. — К.: Либідь, 1998. — 558 с. **2.** *Архангельский С.* Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе. — М.: Высш. шк., 1976. — 200 с. **3.** *Вершловский С.* Общее образование взрослых: Стимулы и мотивы. — М.: Педагогика, 1987. — 184 с. **4.** Державна програма розвитку освіти на 2006–2010 роки (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.07.06) **5.** *Дьяченко.Б., Сорочан Т.* Менеджмент освіти — соціально-психологічна система управління / Методичні рекомендації до науково-методичного семінару спеціалістів відділів освіти — Луганськ, 2000. — 23 с. **6.** *Єльникова Г.* Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні: Монографія. — К.: ДАККО, 1999. — 303 с.

УДК 37.014.1

***ПАТАЛАХА М.Є.*, *КРУТІЙ О.М.*,** доц.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Проблема мовленнєвої підготовки майбутнього педагогічного спеціаліста включає в себе поняття мовленнєвої компетенції. Вона сьогодні є однією з провідних базисних характеристик особистості, одним із найважливіших виявів її цілісності й самодостатності. Від сформованих навичок мовленнєвої поведінки фахівця великою мірою залежить інтерес його учнів до дисципліни зокрема і до процесу навчання в цілому.

Проблема мовленнєвого розвитку педагогічного спеціаліста останнім часом стала предметом досліджень науковців. Окремі аспекти вивчення і шляхи формування мовлення вчителя розглядалися вченими А. Богуш, М. Львовим, Д. Ізарєнковим, М. Пентелюк та іншими.

Мовлення студентів, їхні комунікативні уміння зокрема, є далекими від вимоги часу і від того рівня, з яким молода особа повинна закінчувати вищий навчальний заклад. Серйозними недоліками мовленнєвої поведінки більшості студентів є невміння публічно виразно читати, декламувати, виголошувати зв'язний текст, спонтанно включатися у розмову і підтримувати її. Багато майбутніх фахівців і читають, і говорять монотонно, беземоційно, у їхньому мовленні спостерігаються слова-паразити. Особливо турбує убогість словника.

Названі мовленнєві недоліки, як правило, виявляються на фоні невисокого загального розвитку особи. Значну роль відіграє і психологічний аспект спілкування. Як часто трапляються випадки, коли студент, володіючи змістовою інформацією, боїться її публічно виголосити, відчуває страх, нерішучість, коли необхідно доповнити, виправити, внести корективи.

Фахову компетентність викладача становить обізнаність у предметній галузі, сформованість інтелектуальних операцій і мовно-мовленнєва діяльність, яка є основою комунікативної компетентності. Мовна компетенція як система знань з граматики, фонетики, лексики, стилістики тієї мови, що вивчається, не повинна розглядатися окремо від мовленнєвої, а слугувати її теоретичною основою шляхом аналізу і синтезу текстів.

На основі мовної й мовленнєвої компетенції формується комунікативна. Під комунікативною компетенцією розуміється комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування. Комунікативна компетентність передбачає насамперед уміння людини спілкуватися з іншими людьми, використовувати відповідні засоби виразності та ініціативні прояви. Опорою в цих мовленнєвих діях стають формули мовленнєвого етикету, які є невід'ємним чинником комунікації. Тому формування комунікативних умінь насамперед починається із засвоєння формул мовленнєвого етикету, призначених для обслуговування найрізноманітніших мовленнєвих ситуацій: вітання, знайомства, вибачення, подяки, прохання, привернення уваги, згоди, відмови, заборони, побажання, телефонної розмови тощо. Проте знання мовленнєвих штампів для забезпечення комунікації в конкретній ситуації ще не свідчить про сформоване уміння.

Мовленнєво-комунікативні вміння, що сприяють формуванню комунікативної компетентності:

- Уміння на основі сприйнятої інформації виділяти мікротеми, ключові слова, репродукувати зміст інформації;
- за змістом сприйнятої на слух чи зором інформації будувати низку сократичних запитань;
- виразно декламувати перед аудиторією;
- публічно розмірковувати на задану ззовні тему;
- включатися у обговорення питання, враховуючи вже висловлене, продовжувати логіку розкриття проблеми;

- робити узагальнення-підсумки на занятті;
- вмотивовувати факти вирішення тої чи іншої навчальної задачі;
- укладати систему запитань, спрямованих на розкриття запропонованої теми;
- спонтанно підтримувати розмову на задану тему (виступ на старостаті, на зборах студентів, на зустрічі з працівником адміністрації тощо);
- вести дискусію, заперечуючи, стверджуючи або підтримуючи певні точки зору опонентів;
- включатися в ділову гру (моделювання фрагментів уроків).

Усе це можливо за умови особистісно зорієнтованого навчання і виховання та створення комфортних умов для розвитку особистості й підготовки до фахової діяльності.

Отож розвиток мовленнєво-комунікативної компетенції майбутнього викладача вищого навчального закладу є невід'ємною частиною становлення його як спеціаліста.

Література: 1. *Богуш А.М* Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників // Наука і освіта. Квітень 1998. **2.** *Львов М. Р.* Основы теории речи: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Издат. центр "Академия", 2000. **3.** *Изаренков Д. И.* Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирование на продвинутом этапе обучения студентов-нефилологов // Русский язык за рубежом. – №4. – 1990.

УДК 37.014.1

ПУЖАЙЧЕРЕДА Л.М., ПОНОМАРЬОВ О.С., канд. тех. наук, проф.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Основними ознаками визначення професійної компетентності вчителя на сучасному етапі розвитку освіти і виховання є наявні знання для успішної діяльності; розуміння цих знань для практики; набір операційних умінь, володіння алгоритмами вирішення задач; здатність творчо підходити до професійної діяльності.

Проблеми професійної компетентності у вітчизняній педагогіці та психології досліджували Ю. Бабанський, Є. Павлютенков, А. Хуторський, І. Колеснікова, А. Маркова, Н. Кузьміна, В. Лозова та інші науковці.

В. Лозова стверджує, що компетентність викладача має «інтегративну природу, тому що її джерелом є різні сфери культури (духовної, громадської, соціальної, педагогічної, управлінської, правової, етичної, екологічної тощо), вона вимагає значного інтелектуального розвитку, включає аналітичні, комунікативні, прогностичні та інші розумові процеси» [3, с. 5]. Автор також зазначає, що компетентність «включає екологічну, мотиваційну, рефлексивну,